



ז' בתמוז, תשע"ח, 20.6.2018

גיליון מס' 615

פרשת חוקת

בואו חשבון

מאת הרב מאיר רובינשטיין, לביא

בפרשתנו מסופר על עם ישראל המתקרב לארץ ישראל בשנת הארבעים. הם מבקשים להיכנס לארץ כנען מדרום מזרח דרך אדום, אדום מסרב לתת להם לעבור, והעם ממשיך הלאה צפונה עד שנמצאים מול האמורי. גם האמורי מסרב לתת לעם ישראל לעבור, ישראל נלחם בו וכובש את ארצו. אחר כך התורה מאריכה בסיפור מלחמה קודמת בה האמורי כבש חבל ארץ זה ממואב: **כִּי חֲשַׁבֹן עִיר סִיחֹן מֶלֶךְ הָאֲמֹרִי הוּא וְהוּא נִלְחַם בְּמֶלֶךְ מוֹאָב הָרִאשׁוֹן וַיִּקַּח אֶת כָּל אֲרָצוֹ מִיַּד עַד אֲרָנֹן. עַל כֵּן יֹאמְרוּ הַמְּשָׁלִים בְּאוֹ חֲשַׁבֹן תִּבְנֶה וְתִכּוֹנֶנּוּ עִיר סִיחֹן.** (במדבר כא, כו-כז)

חבל ארץ זה, שבו יושב סיחון מלך האמורי עם עמו, היה במקור שייך למואב. נגד מואב היה אסור לישראל לפתוח במלחמה שנאמר: **"...אֶל תֵּצֵר אֶת מוֹאָב וְאֶל תִּתְנַגֵּר בָּם מִלְחָמָה..."** (דברים ב, ט), אבל כיון שהאמורי כבר כבש שטח זה ממואב, מותר היה לישראל להילחם ולכבוש ארץ זו. ועל כך רומז הפסוק לעיל. לשם מה בא פסוק כ"ז (ועוד פסוקים אחריו)? הם נשמעים כבר כמו שיר ניצחון על המלחמה ההיא, שבה ניצחה סיחון את מואב. למה חשוב שזה ייאמר בתורתנו הקדושה?

בתלמוד נדרשת דרשה ארוכה על פסוקים אלה. להלן התחלת הדרשה: **"א"ר שמואל בר נחמן א"ר יוחנן, מאי דכתיב: על כן יאמרו המושלים וגו' המושלים ביצרים; בואו חשבון - בואו ונחשב חשבוננו של עולם, הפסד מצוה כנגד שכרה, ושכר עבירה כנגד הפסדה."** (בבא בתרא ד' עח ע"ב).

רבי יוחנן מדגיש כאן את חשיבות חשבון הנפש, אשר ימנע את האדם מלעבור עבירה, ומאיך ידרבן אותו לקיים את המצווה. הרשב"ם בפירושו לתלמוד שם אומר שאכן פשט הכתוב עסוק במשהו אחר לגמרי, במלחמה ההיא: **"...ומיהו פרשה יתירה היא...ואין צריך יותר הלכך לדרשה כתבה משה רבינו."** לפי הרשב"ם משתמע שמה רבינו השאיר לחכמי תורה שבעל פה לומר דבר משמעותי ביחס לפסוק זה ("בואו חשבון...") ועוד פסוקים נוספים שם, כי ברמת הפשט הם לא מוסיפים דבר.

לכאורה אין כל קשר בין הדרשה לבין פשט הכתוב! איך ניתן לדרוש מפסוקים אלה דרשה שאינה מעניינם כלל, אפילו אם נאמר שהפסוקים לא נצרכים ברמת הפשט?

בפרשת דברים מוזכר עניין זה של המלחמה עם סיחון. משה מספר על כך בנאומו. שם הסיפור שונה בכמה פרטים:

קומו סעו ועברו את נחל ארנן ראה נתתי בידך את סיחון מלך חשבון האמרי ואת ארצו החל רש והתגר בו מלחמה. היום הזה אחל תת פחדך ויראתך על פני העמים תחת כל השמים אשר ישמעון שמעך ורגזו וחלו מפניך. ואשלה

מְלֹאכִים מִמְדַּבֵּר קְדָמוֹת אֶל סִיחּוֹן מֶלֶךְ חֲשֹׁבוֹן דְּבָרֵי שְׁלוֹם לְאִמְרָה: אֶעֱבְרָה בְּאֶרְצְךָ בְּדֶרֶךְ בְּדֶרֶךְ אֵלֶיךָ לֹא אֶסוּר יָמִין וְשִׂמְאוֹל, אֲכַל בְּכֶסֶף תִּשְׁבְּרֵנִי וְאֲכַלְתִּי וּמִיָּם בְּכֶסֶף תִּתֶּן לִי וְשִׁתִּיתִי רַק אֶעֱבְרָה בְּרִגְלֵי פְּאֶשֶׁר עָשׂוּ לִי בְּנֵי עֲשׂוֹ הַיִּשְׁבִּים בְּשַׁעִיר וְהַמּוֹאֲבִים הַיִּשְׁבִּים בְּעַר עַד אֲשֶׁר אֶעֱבֹר אֶת הַיַּרְדֵּן אֶל הָאֶרֶץ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֵינוּ נָתַן לָנוּ וְלֹא אָבָה סִיחּוֹן מֶלֶךְ חֲשֹׁבוֹן הָעֵבְרָנוּ בּוֹ כִּי הִקְשָׁה ה' אֱלֹהֶיךָ אֶת רֹחוֹ וְאָמַץ אֶת לְבָבוֹ לְמַעַן תִּתֶּן בְּיָדְךָ כַּיּוֹם הַזֶּה. (דברים ב, כד-ל).

כאן נראה שהיה ציווי להילחם בסיחון (פסוקים כ"ד, כ"ה), ואחר כך היתה יוזמה של משה רבינו לפנות בדברי שלום לסיחון מלך חשבון (פסוקים כ"ו-כ"ט). חז"ל מנסים להבין מהי יוזמה זו אחר שכבר היה ציווי מאת הקב"ה להילחם. רש"י מביא בין השאר תשובה זו בשם חז"ל: "ממך למדתי... יכול היית לשלוח ברק אחד ולשרוף את המצריים, אלא שלחתי מן המדבר אל פרעה לאמר (שמות ה א) - שלח את עמי, במתוך".

אולי נוכל לומר שהתנהגות זו של משה - להתבונן במצב לאור העקרונות שהוא למד מהקב"ה (תמיד לפנות קודם במתון ובשלום) - אין לך חשבון נפש גדול מזה! לפני היציאה למלחמה - משה עוצר, חושב ומחשב חשבוננו של עולם ופונה בשלום אל סיחון.

לכן הדרשה הנפלאה של רבי יוחנן אולי נעוצה בפשוטם של הדברים.

שיר ניצחון במלחמה הפך להיות חשבון נפש שגרם לפתיחה בשלום.

הרב מאיר רובינשטיין, יליד שוודיה, חבר קיבוץ לביא. נשוי לזיוה ויש להם שבעה ילדים. שימש ברבנות בקהילה בה גדל בשוודיה. עבד במטעים בלביא ולאחר מכן היה מזכיר פנים של הקיבוץ. ר"מ בישיבת מעלה גלבע מזה 25 שנה.



דף פרשת שבוע של הקיבוץ הדתי מופיע באתר הקיבוץ הדתי: www.kdati.org.il
כדי לקבל את הדף כל שבוע בדואר אלקטרוני, יש לשלוח הודעה אל: webmaster@kdati.org.il
ולרשום [subscribe](#) בשורת הנושא. כדי להפסיק, יש לכתוב [unsubscribe](#) בשורת הנושא.
תגובות למאמרים וכן הצעות לכתוב מאמרים, יש לשלוח אל: amudim@kdati.org.il